

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA ZDROWIA**

z dnia 29 października 2003 r.

**W SPRAWIE WYKAZU DZIEDZIN PIEŁĘGNIARSTWA ORAZ
DZIEDZIN MAJĄCYCH ZASTOSOWANIE W OCHRONIE
ZDROWIA, W KTÓRYCH MOŻE BYĆ PROWADZONA
SPECJALIZACJA I KURSY KWALIFIKACYJNE, ORAZ
RAMOWYCH PROGRAMÓW SPECJALIZACJI DLA
PIEŁĘGNIAREK I POŁOŻNYCH**

(Dz. U. Nr 197, poz. 1922)

- Wyciąg -

ZAŁĄCZNIK Nr 6

**RAMOWY PROGRAM BLOKU SPECJALISTYCZNEGO
SPECJALIZACJI W DZIEDZINIE PIEŁĘGNIARSTWA
GERIATRYCZNEGO DLA PIEŁĘGNIAREK**

I. Cel kształcenia

Uzyskanie przez pielęgniarkę wysokich kwalifikacji w dziedzinie pielęgniarstwa geriatrycznego umożliwiających zapewnienie kompleksowej opieki geriatrycznej i uzyskanie tytułu specjalisty w tej dziedzinie.

II. Czas trwania specjalizacji

1. Łączna liczba godzin wynosi 1.030 godzin dydaktycznych.
2. Łączna liczba godzin w bloku ogólnozawodowym wynosi 330 godzin.
3. Łączna liczba godzin w bloku specjalistycznym wynosi 700 godzin, w tym: część teoretyczna 350 godzin, część praktyczna 350 godzin.

III. Wykaz umiejętności będących przedmiotem kształcenia

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

1. Określić sytuację demograficzną dotyczącą osób w podeszłym wieku.

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek**

2. Współpracować z instytucjami samorządowymi i organizacjami pozarządowymi sprawującymi opiekę nad ludźmi w wieku podeszłym.
3. Przygotować prognozę zapotrzebowania na opiekę pielęgniarstwa dla osób w podeszłym wieku.
4. Organizować i zarządzać opieką pielęgniarstwa w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym, na oddziale geriatrycznym i domu pomocy społecznej.
5. Zapewnić wysoką jakość opieki pielęgniarstwa.
6. Rozpoznać sytuację zdrowotną, psychologiczną i społeczną osób w podeszłym wieku.
7. Udzielać specjalistycznej pomocy w zakresie rozwiązywania złożonych problemów zdrowotnych i psychospołecznych.
8. Sprawować kompleksową opiekę nad człowiekiem w podeszłym wieku.
9. Świadczyć opiekę pielęgniarstwa nad pacjentem starszym w warunkach domowych i instytucjonalnych.
10. Współpracować z zespołem interdyscyplinarnym.
11. Współuczestniczyć w realizowaniu rehabilitacji pacjenta w wieku podeszłym.
12. Komunikować się z człowiekiem w wieku podeszłym i jego rodziną.
13. Wspierać chorego i jego rodzinę w sytuacjach trudnych.
14. Zaplanować działania edukacyjne ukierunkowane na samoopiekę i samopielęgnację.
15. Prowadzić edukację zdrowotną ludzi w podeszłym wieku i ich opiekunów.
16. Określić specyfikę opieki paliatywnej.
17. Zaplanować opiekę nad pacjentem w podeszłym wieku z chorobą nowotworową.
18. Szanować przekonania religijne i kulturowe pacjenta.
19. Prowadzić rozmowy z chorym w wieku podeszłym i jego rodziną o śmierci.

IV. Plan nauczania

Lp.	MODUŁ	Teoria - liczba godzin	STAŻ		Łączna liczba
			placówka	liczba a godzi	

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek

				n	a godzi n
I	Organizacja opieki geriatrycznej w Polsce i na świecie	15	-	-	15
II	Podstawy pielęgniarstwa geriatrycznego	15	-	-	15
III	Fizjologia procesu starzenia	30	-	-	30
IV	Psychospołeczne aspekty starzenia się i starości	30	Oddział psychiatryczny	35	65
V	Pielęgnowanie w schorzeniach wieku podeszłego	130	Oddziały: internistyczny lub geriatryczny, neurologiczny, chirurgii urazowej	70 35 35	270
VI	Opieka nad człowiekiem przewlekle chorym i niepełnosprawnym	85	Dom Pomocy Społecznej lub Zakład opiekuńczo-leczniczy lub zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, Zakład lub oddział rehabilitacji	70 70	225
VII	Opieka paliatywna w geriatricii	45	Zakład opieki paliatywno-hospicyjnej	35	80
Łączna liczba godzin		350		350	700

--	--	--	--	--

V. Program nauczania

MODUŁ I. ORGANIZACJA OPIEKI GERIATRYCZNEJ W POLSCE I NA ŚWIECIE

1. Cel modułu

Realizacja treści modułu umożliwi pielęgniarce poznanie instytucji świadczących usługi geriatryczne w Polsce, zapoznanie z przepisami prawnymi oraz poznanie systemu opieki geriatrycznej w innych krajach.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować system organizacji opieki geriatrycznej w Polsce i na świecie;
- 2) omówić założenia systemu opieki zdrowotnej nad ludźmi w podeszłym wieku;
- 3) scharakteryzować system pomocy społecznej;
- 4) informować pacjenta o organizacjach świadczących opiekę geriatryczną w Polsce;
- 5) przedstawić rodzaje i formy świadczeń społecznych;
- 6) udzielić porady i profesjonalnej pomocy osobie starszej i jej rodzinie w zakresie uzyskania niezbędnej pomocy instytucjonalnej i pozainstytucjonalnej w obszarze usług medycznych i świadczeń socjalnych;
- 7) współpracować z organizacjami świadczącymi pomoc społeczną;
- 8) wskazać przepisy prawne dotyczące osób w podeszłym wieku i niepełnosprawnych.

3. Treści nauczania:

- 1) organizacja systemów opieki geriatrycznej w Polsce i na świecie;
- 2) organizacja systemu ochrony zdrowia nad ludźmi w podeszłym wieku;
- 3) organizacja systemu pomocy społecznej w Polsce: struktura, cele, zadania;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek**

- 4) formy opieki zdrowotnej i pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku;
- 5) zasady funkcjonowania i standardy usług domów pomocy społecznej, zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych oraz ośrodków pomocy dziennej;
- 6) przepisy prawne dotyczące ludzi w podeszłym wieku.

**MODUŁ II. PODSTAWY
 GERIATRYCZNEGO**

PIELĘGNIARSTWA

1. Cel modułu

Poznanie aktualnej sytuacji demograficznej osób w podeszłym wieku w Polsce i na świecie. Poznanie epidemiologicznych, społecznych i ekonomicznych uwarunkowań procesu starzenia się.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wykorzystać dostępne dane do analizy zdrowia wybranej populacji;
- 2) określić sytuację demograficzną Polski na tle świata;
- 3) scharakteryzować sytuację epidemiologiczną regionu na tle danych krajowych;
- 4) scharakteryzować sytuację społeczno-ekonomiczną wynikającą z procesu starzenia się społeczeństwa;
- 5) zbierać i opracowywać informacje;
- 6) scharakteryzować potrzeby zdrowotne osób w podeszłym wieku;
- 7) prognozować potrzeby zdrowotne ludzi w podeszłym wieku;
- 8) określać zapotrzebowanie na opiekę pielęgniarską w geriatricznej;
- 9) przeprowadzić sondaż ukierunkowany na subiektywną ocenę zdrowia osób w podeszłym wieku.

3. Treści nauczania:

- 1) podstawowe pojęcia z zakresu epidemiologii i demografii;
- 2) struktura społeczeństwa według kryterium wieku (świat, Polska, województwo);
- 3) analiza wskaźników zdrowia i charakterystyka epidemiologiczna schorzeń wieku podeszłego w Polsce, województwie i środowisku lokalnym;
- 4) potrzeby zdrowotne ludzi w wieku podeszłym;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek**

- 5) związki między sytuacją epidemiologiczną, społeczną, ekonomiczną a procesem starzenia się;
- 6) programowanie świadczeń naprawczych i profilaktycznych w odniesieniu do chorych w starszym wieku hospitalizowanych na podstawie wyników badań Zakładu Statystyki Medycznej Państwowego Zakładu Higieny;
- 7) wykorzystanie różnych źródeł i typów informacji do analizy i prognozy zapotrzebowania na opiekę pielęgniarstwa w wybranym środowisku lokalnym, techniki zbierania danych;
- 8) planowanie zatrudnienia w opiece geriatrycznej.

MODUŁ III. FIZJOLOGIA PROCESU STARZENIA

1. Cel modułu

Przygotowanie pielęgniarki do edukacji w zakresie łagodzenia skutków procesu starzenia się organizmu.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wyjaśnić, na czym polega proces starzenia się człowieka;
- 2) opisać związane z procesem starzenia się zmiany fizjologiczne występujące w poszczególnych układach i narządach;
- 3) rozpoznawać czynniki przyspieszające proces starzenia;
- 4) ocenić stan funkcjonowania poszczególnych układów;
- 5) wskazać normy badań czynnościowych dla człowieka starego;
- 6) określić dietę człowieka w podeszłym wieku;
- 7) wyjaśnić pojęcie rezerwy czynnościowej;
- 8) wymienić czynniki, które mogą zmniejszać rezerwę czynnościową;
- 9) przygotować instruktaż dla zdrowej osoby starszej na temat sposobów łagodzenia skutków starzenia się;
- 10) promować zdrowy styl życia;
- 11) edukować pacjenta w zakresie samoopieki i samopielęgnacji.

3. Treści nauczania:

- 1) proces starzenia się organizmu człowieka:
 - a) teorie starzenia,
 - b) czynniki przyspieszające proces starzenia,
 - c) czynniki spowalniające proces starzenia,
 - d) starzenie się pozytywne i niepozytywne;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek**

- 2) zmiany fizjologiczne związane ze starzeniem się zachodzące w poszczególnych układach: krążenia, oddechowym, trawiennym, moczowo-płciowym, hormonalnym, kostno-stawowym i mięśniach, nerwowym;
- 3) objawy wynikające ze starzenia się poszczególnych układów i narządów;
- 4) zmiany w skórze człowieka starego:
 - a) cechy skóry starczej,
 - b) zmiany skórne,
 - c) włosy i paznokcie;
- 5) poziom percepcji zmysłowej w podeszłym wieku a reagowanie na bodźce;
- 6) normy czynnościowe poszczególnych układów;
- 7) potrzeby żywieniowe osób w podeszłym wieku:
 - a) zapotrzebowanie energetyczne,
 - b) zapotrzebowanie na poszczególne składniki odżywcze,
 - c) zasady prawidłowego odżywiania;
- 8) promocja zdrowia człowieka w wieku podeszłym:
 - a) poradnictwo dla osób starszych w zakresie zapobiegania utracie potencjału zdrowotnego,
 - b) rola pielęgniarki w edukacji osób starszych w zakresie samoopieki i samopielegnacji,
 - c) edukacja w kierunku zapobiegania zmianom inwolucyjnym.

**MODUŁ IV. PSYCHOSPOŁECZNE ASPEKTY STARZENIA SIĘ
I STAROŚCI**

1. Cel modułu

Poznanie specyfiki psychospołecznego funkcjonowania człowieka starego w zmieniającej się sytuacji społeczno-ekonomicznej. Uwrażliwienie na terapeutyczne znaczenie kontaktu pielęgniarki z człowiekiem w podeszłym wieku i jego rodziną.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) scharakteryzować uwarunkowania społeczno-ekonomiczne wpływające na proces starzenia się;
- 2) scharakteryzować psychikę człowieka w podeszłym wieku;
- 3) przedstawić psychologiczne mechanizmy zachowań ludzi w podeszłym wieku;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek**

- 4) rozpoznawać postawy społeczne wobec ludzi starych;
- 5) różnicować fizjologiczne cechy psychiki człowieka starego od zaburzeń psychicznych;
- 6) rozpoznać problemy człowieka starego uwarunkowane jego sytuacją psychospołeczną;
- 7) ocenić możliwości komunikacyjne chorego w starszym wieku;
- 8) dobierać optymalne metody komunikowania się z chorym;
- 9) posługiwać się pozawerbalnymi formami komunikowania się i wykorzystywać je adekwatnie do sytuacji;
- 10) ułatwiać osobom w podeszłym wieku komunikowanie się z otoczeniem;
- 11) dobierać i wykorzystywać urządzenia służące efektywnemu komunikowaniu;
- 12) scharakteryzować uwarunkowania wynikające z sytuacji rodzinnej wpływające na stan psychiczny człowieka w podeszłym wieku;
- 13) organizować podstawowe formy rehabilitacji pacjentów psychogeriatrycznych;
- 14) zaplanować działania ułatwiające akceptację procesu starzenia się;
- 15) zaproponować formy aktywizacji społecznej ludzi w podeszłym wieku;
- 16) wykorzystywać testy psychomotoryczne i funkcjonalne w pracy z pacjentem;
- 17) pomagać człowiekowi w podeszłym wieku w adaptowaniu się do nowej sytuacji.

3. Treści nauczania:

- 1) psychospołeczne mechanizmy starzenia się człowieka:
 - a) procesy poznawcze w podeszłym wieku,
 - b) teorie psychospołecznego starzenia się,
 - c) zmiany społeczno-ekonomiczne wpływające na proces starzenia się,
 - d) postawy społeczne wobec ludzi starych;
- 2) postawy ludzi w podeszłym wieku:
 - a) potrzeby psychiczne,
 - b) postawy wobec starości, choroby i śmierci innych osób,
 - c) hierarchia wartości;
- 3) problemy psychospołeczne osób w podeszłym wieku:
 - a) osamotnienie,
 - b) izolacja społeczna,
 - c) poczucie zagrożenia,

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek**

- d) lęk przed zniedołężnieniem;
- 4) porozumiewanie się z człowiekiem starym:
 - a) zasady,
 - b) warunki,
 - c) trudności,
 - d) terapeutyczne znaczenie kontaktu;
- 5) pozycja człowieka starego w rodzinie i społeczeństwie:
 - a) struktura rodziny i pozycja człowieka starego,
 - b) sytuacje kryzysowe w procesie starzenia się,
 - c) aktywność osób starszych w środowisku miast i wsi;
- 6) psychoprophylaktyka starzenia się i starości:
 - a) testy psychomotoryczne i funkcjonalne,
 - b) patologia starzenia się: metody i formy zapobiegania,
 - c) aktywizacja ludzi starych - rola pielęgniarki;
- 7) człowiek w podeszłym wieku a sytuacje trudne:
 - a) pojęcie sytuacji trudnej,
 - b) hospitalizacja jako przykład sytuacji trudnej,
 - c) rodzaje i sposoby adaptacji człowieka starego.

**MODUŁ V. PIELĘGNOWANIE W SCHORZENIACH WIEKU
PODESZŁEGO**

1. Cel modułu

Poznanie specyfiki schorzeń wieku podeszłego oraz wykorzystanie tej wiedzy do sprawowania kompleksowej opieki pielęgniarstwa.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

- W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:
- 1) scharakteryzować specyfikę przebiegu chorób u osób w podeszłym wieku;
 - 2) rozpoznawać zmiany zachodzące w psychice chorego pod wpływem choroby i przeciwdziałać im;
 - 3) przeprowadzić wywiad z pacjentem w wieku podeszłym;
 - 4) wykonać badanie fizykalne pacjenta w podeszłym wieku;
 - 5) określić specyfikę pielęgnowania w chorobach podeszłego wieku;
 - 6) ustalić indywidualny plan opieki pielęgniarstwa;
 - 7) ustalić indywidualną dietę dla osoby starszej z uwzględnieniem schorzenia;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek**

- 8) pełnić rolę koordynatora w wielodyscyplinarnym zespole opiekuńczo-terapeutycznym;
- 9) przygotować pacjenta w podeszłym wieku do samoopieki i samopielęgnacji;
- 10) prowadzić edukację zdrowotną pacjentów i ich opiekunów;
- 11) sprawować opiekę nad pacjentem w terminalnej fazie choroby;
- 12) zapewnić warunki godnej śmierci.

3. Treści nauczania:

- 1) choroby i przebieg leczenia osób w podeszłym wieku:
 - a) wielochorobowość, polipragmazja,
 - b) problemy w przebiegu leczenia,
 - c) problemy pielęgnacyjne osób chorych w podeszłym wieku,
 - d) deficyt samoopieki,
 - e) formy opieki (organizacja wsparcia dla rodziny opiekującej się osobą starszą, współpraca z rodziną, kompleksowość, wielodyscyplinarność i ciągłość opieki);
- 2) badanie podmiotowe i przedmiotowe osoby w podeszłym wieku;
- 3) specyfika pielęgnowania osób starszych w schorzeniach układu krążenia:
 - a) niewydolność układu krążenia,
 - b) zaburzenia rytmu serca,
 - c) izolowane skurczowe nadciśnienie tętnicze,
 - d) zasłabnięcie,
 - e) utrata przytomności spowodowana zaburzeniami ze strony układu krążenia,
 - f) choroby naczyń wieńcowych i obwodowych,
 - g) udział pielęgniarki w diagnozowaniu, terapii, rehabilitacji, żywieniu, edukacji zdrowotnej osób w podeszłym wieku ze schorzeniami układu krążenia;
- 4) specyfika pielęgnowania osób starszych w schorzeniach układu oddechowego:
 - a) przewlekła obturacyjna choroba płuc,
 - b) zatorowość płucna,
 - c) zapalenie płuc,
 - d) gruźlica,
 - e) nowotwory,
 - f) udział pielęgniarki w diagnozowaniu, terapii, rehabilitacji, żywieniu, edukacji zdrowotnej osób w podeszłym wieku ze schorzeniami układu oddechowego;

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek

- 5) specyfika pielęgnowania osób starszych w schorzeniach układu pokarmowego:
 - a) przepuklina rozworu przełykowego,
 - b) choroba wrzodowa,
 - c) nieżyt żołądka,
 - d) biegunki i zaparcia,
 - e) uchyłkowatość jelita grubego,
 - f) nietrzymanie stolca,
 - g) krwawienia z przewodu pokarmowego,
 - h) choroby wątroby i dróg żółciowych,
 - i) choroby trzustki,
 - j) nowotwory,
 - k) zaburzenia łaknienia i pragnienia,
 - l) udział pielęgniarki w diagnozowaniu, terapii, rehabilitacji, żywieniu, edukacji zdrowotnej osób w podeszłym wieku ze schorzeniami układu pokarmowego;
- 6) specyfika pielęgnowania osób starszych w schorzeniach układu moczowo-płciowego:
 - a) zakażenia dróg moczowych,
 - b) kamica dróg moczowych,
 - c) choroby stercza, jąder i pęcherza,
 - d) zmiany w drogach rodnych,
 - e) zaburzenia mikcji, nietrzymanie moczu,
 - f) zaburzenia funkcji seksualnych,
 - g) choroby nerek,
 - h) udział pielęgniarki w diagnozowaniu, terapii, rehabilitacji, żywieniu, edukacji zdrowotnej osób w podeszłym wieku ze schorzeniami układu moczowego;
- 7) specyfika pielęgnowania osób starszych w schorzeniach związanych z dysfunkcją układu hormonalnego:
 - a) cukrzyca,
 - b) nadczynność i niedoczynność tarczycy,
 - c) menopauza,
 - d) hiperlipidemia,
 - e) osteoporoza,
 - f) udział pielęgniarki w diagnozowaniu, terapii, rehabilitacji, żywieniu, edukacji zdrowotnej osób w podeszłym wieku ze schorzeniami układu hormonalnego;
- 8) specyfika pielęgnowania osób starszych w chorobach narządu wzroku:
 - a) zaćma,
 - b) jaskra,

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek**

- c) zwyrodnienie starcze plamki żółtej;
- 9) specyfika pielęgnowania osób starszych w schorzeniach laryngologicznych:
 - a) upośledzenie funkcji narządu słuchu,
 - b) zawroty głowy;
- 10) specyfika pielęgnowania osób starszych z pogłębiającą się niesprawnością ruchową:
 - a) zmiany zwyrodnieniowe stawów,
 - b) polimialgia reumatica, choroba tętnicy skroniowej,
 - c) złamania i urazy,
 - d) amputacja kończyn;
 - e) usprawnianie i rehabilitacja pacjentów w wieku podeszłym;
- 11) specyfika pielęgnowania osób starszych ze zmianami w ośrodkowym i obwodowym układzie nerwowym:
 - a) udar mózgu,
 - b) choroby otępienne (choroba Alzheimera),
 - c) niewydolność naczyniowa mózgu (choroba i zespół Parkinsona),
 - d) zespoły psycho-organiczne,
 - e) psychozy, charakteropatie i inne,
 - f) zaburzenia psychiczne,
 - g) edukacja rodziny w kierunku opieki i pielęgnacji nad chorym w podeszłym wieku;
- 12) zmiany skórne u osób w podeszłym wieku - specyfika pielęgnowania:
 - a) owrzodzenia podudzi,
 - b) owrzodzenia na tle miażdżycy tętnic kończyn dolnych,
 - c) stopa cukrzycowa,
 - d) odleżyny,
 - e) choroby infekcyjne,
 - f) choroby alergiczne;
- 13) zasady farmakoterapii w geriatrici:
 - a) elementy farmakodynamiki i farmakokinezyki,
 - b) leki najczęściej stosowane w geriatrici,
 - c) udział pielęgniarki w farmakoterapii.

**MODUŁ VI. OPIEKA NAD CZŁOWIEKIEM PRZEWLEKLE
CHORYM I NIEPEŁNOSPRAWNYM**

1. Cel modułu

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek

Przygotowanie pielęgniarki do sprawowania profesjonalnej opieki nad przewlekle chorym i niepełnosprawnym w podeszłym wieku.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) omówić kierunki i zasady opieki nad przewlekle chorymi;
- 2) ustalić indywidualny plan opieki pielęgniarskiej;
- 3) przygotować pacjenta w podeszłym wieku do samoopieki i samopielęgnacji;
- 4) przygotować rodzinę do sprawowania nieprofesjonalnej opieki nad osobą w podeszłym wieku;
- 5) prowadzić edukację zdrowotną pacjentów i ich opiekunów;
- 6) ocenić siłę mięśniową i zakres możliwości ruchowych chorego;
- 7) określić możliwości fizyczne i zakres samodzielności chorego;
- 8) przeprowadzić trening umiejętności samoobsługi;
- 9) dobierać i stosować elementarne metody terapii zajęciowej;
- 10) zapobiegać powikłaniom wynikającym z długotrwałego unieruchomienia;
- 11) ocenić ryzyko powstawania i rozwoju odleżyn u chorych unieruchomionych;
- 12) zastosować przyjęte standardy postępowania przeciwoodleżynowego;
- 13) dobrać i zastosować środki farmakologiczne i materiały medyczne w pielęgnacji odleżyn;
- 14) rozpoznać i uśmierzać ból w chorobach wieku starszego;
- 15) współuczestniczyć w procesie kompleksowej rehabilitacji i readaptacji chorego;
- 16) prowadzić rehabilitację obejmującą usprawnianie ruchowe;
- 17) wspomagać chorego w utrwalaniu kinezyterapii;
- 18) zapobiegać przykurczom unieruchomionych kończyn;
- 19) przeprowadzić ćwiczenia ogólnousprawniające w ramach gimnastyki przyłóżkowej;
- 20) pionizować chorego biernie i czynnie;
- 21) zastosować podstawowe elementy masażu;
- 22) zastosować metody relaksacyjne;
- 23) inspirować i zachęcać podopiecznych do podejmowania różnych form aktywności;
- 24) dobierać i przeprowadzać ćwiczenia oddechowe.

3. Treści nauczania:

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek

- 1) specyfika pielęgnowania przewlekle chorych w podeszłym wieku:
 - a) kierunki opieki nad przewlekle chorym,
 - b) zasady opieki nad przewlekle chorym,
 - c) pielęgnowanie w najczęstszych schorzeniach przewlekłych wieku podeszłego;
- 2) problemy pielęgnacyjne pacjenta z pogłębiającą się niesprawnością:
 - a) stopień niesprawności fizycznej (ocena siły mięśniowej),
 - b) ocena deficytu opieki,
 - c) ocena możliwości kompensacyjnych;
- 3) pacjent długotrwale unieruchomiony:
 - a) powikłania ze strony układów: oddechowego, krążenia, pokarmowego, moczowego,
 - b) przykurcze mięśni i stawów,
 - c) zapobieganie powikłaniom;
- 4) profilaktyka i leczenie uszkodzeń skóry - odleżyny, odparzenia;
- 5) dolegliwości bólowe wynikające z chorób przewlekle postępujących:
 - a) przyczyny,
 - b) ocena natężenia bólu,
 - c) metody walki z bólem u osób starszych,
 - d) aspekty psychospołeczne bólu u osób starszych;
- 6) rehabilitacja w geriatricii:
 - a) ogólne zasady usprawniania osób starszych,
 - b) kierunki rehabilitacji leczniczej,
 - c) zasady rehabilitacji domowej,
 - d) formy rehabilitacji osób w podeszłym wieku,
 - e) udział pielęgniarki w rehabilitacji osób w podeszłym wieku,
 - f) edukacja pacjenta i jego rodziny w zakresie posługiwania się drobnym sprzętem rehabilitacyjnym;
- 7) przygotowanie rodziny (opiekunów) do opieki nad przewlekle chorym w podeszłym wieku;
- 8) proces pielęgnowania człowieka w wieku podeszłym:
 - a) planowanie działań pielęgnacyjnych,
 - b) pielęgnacja w warunkach instytucjonalnych i domowych,
 - c) dokumentacja procesu pielęgnowania.

MODUŁ VII. OPIEKA PALIATYWNA W GERIATRII

1. Cel modułu

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek

Przygotowanie do pielęgnowania osób w podeszłym wieku w zaawansowanej chorobie nowotworowej.

2. Wykaz umiejętności wynikowych

W wyniku realizacji treści nauczania pielęgniarka powinna:

- 1) wymienić nowotwory najczęściej występujące w podeszłym wieku;
- 2) różnicować objawy nowotworowe;
- 3) pielęgnować pacjenta ze specyficznymi objawami w przebiegu choroby nowotworowej;
- 4) pielęgnować chorego z przetoką i stomią;
- 5) zapobiegać powstawaniu odleżyn;
- 6) zapobiegać obrzękom;
- 7) określić specyfikę opieki paliatywnej;
- 8) wskazać szczególne znaczenie etycznych zachowań w opiece paliatywnej;
- 9) wyznaczyć priorytety pielęgnacyjne w opiece paliatywnej;
- 10) zapewnić choremu ciągłość opieki paliatywnej;
- 11) ocenić wiedzę chorego na temat własnej choroby;
- 12) przekazywać niepomyślnie informacje pacjentowi;
- 13) wzmacniać potrzebę niezależności u chorego;
- 14) przewidywać reakcje chorego i jego rodziny oraz reagować stosownie do sytuacji;
- 15) szanować prywatność pacjenta;
- 16) wyrażać szacunek dla życia i umieć akceptować śmierć;
- 17) rozumieć zmienność zachowań chorego i jego rodziny;
- 18) prowadzić rozmowy z chorym lub rodziną na temat śmierci;
- 19) respektować prawo chorego do najlepszej opieki;
- 20) klasyfikować środki przeciwbólowe według zaleceń Światowej Organizacji Zdrowia (WHO);
- 21) scharakteryzować zasady i drogi podawania środków przeciwbólowych;
- 22) szanować przekonania religijne i kulturowe osoby w podeszłym wieku.

3. Treści nauczania:

- 1) najczęstsze nowotwory występujące u osób w podeszłym wieku:
 - a) nowotwory złośliwe u mężczyzn: rak żołądka, rak gruczołu krokowego, rak oskrzeli, rak skóry, rak krtani,

Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek

- b) nowotwory złośliwe u kobiet: rak szyjki macicy, rak sutka, rak jajnika, rak trzonu macicy;
- 2) problemy pielęgnacyjne pacjentów z chorobą nowotworową;
- 3) opieka paliatywna, jej zakres i organizacja:
 - a) filozofia i etyka w opiece paliatywnej,
 - b) formy opieki (stacjonarna, domowa, dzienna);
- 4) priorytety w opiece paliatywnej:
 - a) niwelowanie bólu,
 - b) pielęgnowanie w duszności,
 - c) zapobieganie powstawaniu odleżyn,
 - d) pielęgnowanie ciała,
 - e) zapobieganie zaburzeniom ze strony układu pokarmowego,
 - f) pielęgnowanie w sytuacji wystąpienia innych objawów,
 - g) wsparcie duchowe,
 - h) wsparcie psychiczne,
 - i) wsparcie socjalne;
- 5) zadania pielęgniarki w opiece paliatywnej nad osobą w wieku podeszłym z zaawansowaną chorobą nowotworową:
 - a) prawa chorego i jego rodziny - pielęgniarka doradcą i rzecznikiem praw chorego,
 - b) ocena potrzeb pielęgnacyjnych;
- 6) interdyscyplinarny zespół opieki paliatywnej - skład i zadania,
- 7) ból w opiece paliatywnej:
 - a) rozpoznanie somatycznych objawów bólu,
 - b) sposoby zmniejszania dolegliwości bólowych,
 - c) standardy leczenia bólu;
- 8) jakość życia w opiece terminalnej:
 - a) optymalna jakość życia,
 - b) asystowanie i współodczuwanie,
 - c) pomoc duchowa,
 - d) towarzyszenie w umieraniu;
- 9) wsparcie psychospołeczne i duchowe rodziny w okresie umierania i żałoby.

VI. Kwalifikacje kadry dydaktycznej

1. Organizator kształcenia zapewnia w przedmiotowej dziedzinie kształcenia wykładowców posiadających:
- 1) tytuł naukowy profesora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;
 - 2) stopień naukowy doktora habilitowanego w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów;

**Kształcenie Podyplomowe – Specjalizacja – Program Specjalizacji
w Dziedzinie Pielęgniarstwa Geriatrycznego dla Pielęgniarek**

3) stopień naukowy doktora w dziedzinie odpowiadającej tematyce wykładów.

2. Wykładowcami mogą być osoby mające nie mniej niż pięcioletni staż zawodowy w dziedzinie będącej przedmiotem specjalizacji, doświadczenie dydaktyczne oraz spełniają co najmniej jeden z warunków:

- 1) posiadają tytuł zawodowy magistra pielęgniarstwa;
- 2) posiadają tytuł specjalisty w dziedzinie pielęgniarstwa geriatrycznego, zachowawczego, przewlekłe chorych i niepełnosprawnych lub opieki długoterminowej;
- 3) posiadają specjalizację lekarską w dziedzinie medycyny odpowiadającej dziedzinie pielęgniarstwa będącej przedmiotem specjalizacji;
- 4) posiadają ukończone studia wyższe na kierunku mającym zastosowanie w ochronie zdrowia lub inne kwalifikacje niezbędne do realizacji wybranych zagadnień.